

47

SKRID

S K R I D

47

miz Kerzu I987

kommandant da SKRID

mit 4 nivernenn

30,00 litr

da vevrel kerzu da SKRID

kerzu, miz Kerzu, 1987

Philippe Kerzu

kerzu@skrid.org

Yann Kerzu

kerzu@skrid.org

kerzu@skrid.org

kerzu@skrid.org

Typhaine

kerzu@skrid.org

Alain Kerzu

kerzu@skrid.org

SKRID nivernenn #1

miz Kerzu 1987

di kerzu kerzu kerzu kerzu

di kerzu kerzu

kerzu kerzu kerzu

kerzu kerzu kerzu kerzu

kerzu : 30,00 litr

kerzu kerzu kerzu

Koumanant da SKRID
evit 4 niverenn :
60,00 lur.
da vezañ kaset da :
Denez, Ri, Ploare, 29100 Douarnenez

SKRID niverenn 47
miz Kerzu 1987
diskleriet hervez lezenn
ti-moulañ prevez
Rener: Gwendal Denez
Ri Ploare 29100 Douarnenez

priz : 30,00 lur
pep gwir miret strizh

TAOLENN

Philippe Jouet
Barzhonegoù

Yann-Erwan Kemener
Kenavo (*Per Denez*)
Skeudenn Y.E. Kemener
Kevrin un den

Tereza
Barzhonegoù

Mikael Baudu
Ruz-gwad e kuzhas an heol

TAOLENN

Philippe Jouet
Barzhonegou

Yann Levan
Kevan (Ar Levan)
Skevan Y. Levan
Kevan ar Levan

Yann
Barzhonegou

Miked Barzh
Barzhonegou

PHILIPPE JOUET

1. Gwevren ar Chieker-ambouad
2. Der an noz
3. Ar Bedhour
4. Ar Levan
5. To an avel
6. Kr c'houlz-houlz
7. Ar Levan

BARZHONEGOÙ

1. Ar Levan
2. Ar Levan
3. To an avel
4. Ar Levan
5. Ar Levan

1. Der an noz
2. Ar Levan
3. Ar Levan

I- Kinnig

II- An eñvor

1. Gwerzenn ar C'hlasker-ankouazh
2. Dre an noz
3. Ar Beilhour
4. Al Loened
5. Tro an avel
6. Er c'huzh-heol
7. Al liorz

III- Hud ha preder

1. Ta deuzioù
2. An amzer ouez
3. Ar re adenaouet
4. Ur skleur ennomp
5. An delwenn

IV- Ar bed gwirion

1. Da'n ael a veilh e nozvezh ar bed
– *Rannoù ar barzhonég diwezhañ*
2. Ar Maestr
3. Ar Gouelioù, evit pevar lid bras ar
bloavezh

*Al lod brasañ eus ar barzhonegoù-man zo bet savet er
bloavezhioù 1970.*

Mul ne stwar an heol sklaer, ...
Sed ar goulz
A kreiz ar stourm, ar gêr a spouroni.
GWERZENN AR CHASKER-ANOUAZH
KINNIG

Sede an heol a'z foulas, goulz an Tir,
E kreiz ar stourm, ar gêr a spouroni.
Gwad hag entan a lamm gant ar pri,
Ruz a luc'h ouzh stuc'h ar brini.

Sede ar roued a gouezho, ar vrouez hir,
An heol splann sioul a zisplegi
Gwarez fur e uhel bri
Dre lies bann a vrasoni.

Sede ar bed ma skedas ar rozenn dir,
An harzoù sklaer a savez dirazi :
Gwenn tirien ha liorzhoù disi,
Kael ar werz, hael c'hoari.

I- Kinnig
II- Ar gwer
1. Gwerenn ar C'hasker-anoazh
2. Heol an heol
3. Ar Roued
4. Ar Splann
5. Heol an heol
6. Ar Gwarez
7. Ar Goulz
III- Huel ar Goulz
1. Heol an heol
2. Ar Gwarez
3. Ar Roued
4. Ar Splann
5. Heol an heol
IV- Ar bed gwelloc'h
1. D'ar bed a velle e rozenn ar bed
2. Ar Gwarez
3. Ar Roued
4. Ar Splann
5. Heol an heol

GWERZENN AR C'HLASKER-ANKOUAZH

Ar stêr hag a sternie an ti,
Ken tanav,
Ahont, a-hed hon domani,
A zo marv.

Ar vugale glas o blev
Hanter-lusenn
Ne dreuzont mui pont ar glav
Touell a-grenn.

Hed achantour an adaned, ur c'han diehan pa
chance,

Emen emañ ?

Emen emañ ?

Tec'het int diouzh lann ha bre, davet ar gwasked

[nemetañ,

Glan em askre.

Pedenn an holl enkreziou
A chom diret.
E lec'h an oaled ur genou
A illav-red.

E flodad ar ster ar sterenn,
Kouezhet eo.
Ar c'huzh-heol e opalenn,
Ne zistroio.

Mui ne ziwan an hogin skañv, met an erc'h war an
[drezezi.

Rev ar goañv
A rez an hentoù dilezet, ar gwez dibradet a
[c'houzañv.

Du an irvi !

Ur gorolladeg klemmganel
Diurzh a roll
Vel moger heson diabell
O'm goll ha'm c'holl.

Hag ur vouezh a gan en teñval ! ur vouezh ledan ha
[dianat

E gwallhirnez

Ar pardaez...

Hunvre, gloaz digenvuzul, doan vourrus an diraez !
Da luskellat.

DRE AN NOZ

Pegen luc'hus ez a ar bed gantañ !
Oc'h analañ e ventadur...
Tra ma pella bagoù distur
Tra ma pella kalonoù glan,
An noz a goudoro buan
Pegen kuñv ez a gant an noz.

Ne respontan ket da'z c'hoarzhoù
Tra ma pella komzoù seder.
Divot, e ruz d'o zun kaer
Serc'hed ar c'huzhiadennoù,
A c'hor an noz en o hudoù.
Ha pell a rez diouzh o c'hor.

Un arc'helar ? ur paotr a gann
Lanvad e gizennadoù bresk
Hir ouzh moue an inkane ouesk
A red pradoù an dilost-hañv.
D'e zougen eñ ken kreñv ha gwan,
Al loen en c'har kement a stou.

Da zaouarn sklaerik maenhañval
N'o lak neoazh seder em re
Kloz èl malvennoù bugale
Tra ma pella tasmantoù fall...
E sklaerder an astred arall
E tiwan ur goanag laer.

AR BEILHOUR

E skleur an deiz e teuy ar falc'her
Vit daoudoullañ en atil plaen.
Gwask em genou dreog e ganaouenn,
Ha ledo da gorf er gantañ flosker.

Hag en eil em roin da'n irvi gell,
Teilaj ez kichen, va semeilh beilhour !
An douar a'm sour ! Me 'gousko en e sourr !
Da vezo eñ laouen ouzh va derc'hel.

AL LOENED

Mar gouelfes Arc'houere,
Dre'n elestreg, avius al loened
Diyoul davedout, a youc'hfe,
Ez taoulagad estlamm teoget.

En o glebor pa'z evfent a-gengor,
En ur flodiñ 've 'dan da yev !
Lod e kavell un teil flogor
Lod all ez loesti bevezet bev...

Hag int flav daveto-daou,
Fennet e vent àr enaou
Afadenn evned a-vriad ;

Ailhennad ha ravalioù
A yafe, bliv a livioù,
Paravian da varvailhat.

TRO AN AVEL

Me zo an avel-noz
Divweuz war ho tivvoz !
Me zo an avel-noz
Ho kemero, ho kemero.
Ho kas a rin ganin da'r c'hro,
Un hirvoud on na baouezo...

Me zo an avel foll
Falz c'hlas evit an holl,
Me zo an avel foll
Ho tudio, ho tudio.
Ho toug a rin lirzhin, bagol,
Ur c'horoll on na ehano !

Me zo an avel gozh
A had kroc'hen an noz,
Me zo an avel gozh
Hozh enkrezo, hozh enkrezo
Ho terc'hel a rin direpoz
Karc'har on da'r mouezhioù dillo.

Me zo an avel dous
Klevit 'ta va grougous
Me zo an avel dous
Ho liammo, ho liammo.
Ho koulaou a rin er selin rous
Me zo bleuñv ho halo...

ER C'HUZH-HEOL

A-dal da'n heol e teuy kannder gwevn ar banal
Par ouzh hini ar blevadoù livrin...
Da'z tivweuz c'hwerv 'vo ponner da anal,
Don ez kalon ur c'hoant n'anavezin :
Tizhout goudor da ziwezhañ diskuizh...

Ha kav a ri da ziwezhañ diskuizh ?

A, tav ! Evidout e tavin !
An noz 'asrenn he c'hen ledrin
Tro da neuz kuñv 'n he stenneris

AL LIORZH

Gant ur c'houn a vezañ bet
E treuzvev un heklev tener
Ez liorz a zigenvezted.

TA DEUZOÛ

Kounabr ruz kenedus o neuz,
Ar re hon eus karet a'z amheulio ez reuz,
Rummoù kevrinus davedout
Ar re hon eus karet o niver hag o broud.

Int a'z kelc'hio kablus kenan
Skeudenn dibafalus a vefomp bet gwerso,
Start ez tivrec'h... hag unan diouto
A yelo kuit en noz donañ,
Gweladenner evit ur bed kozh-tre,
Marteze eñ
Marteze te
Ha marse me...

A te, ha n'ouzout birviken e dremenvan mut

[evidout

Ar re ac'h eus karet, an niver hag ar broud,
Adenaouet ez entremar,
Anezho, ne chomo nemet kemm an dichal,
Ne chomo met an dilavar...

AN AMZER OUEZ

Tarzh Hentarwall an hen, an tad a'n estrenvan !
Gant an esgoar a'n esparadenn war da zremm...
Ha'n estlamm ruz ennout e flemm,
'Had ez tal diastal tachoù arem.

Na trumm tuzum a-bell... An delioù 'skrij,
Da'z kouzoug noazh rumm a rumm, a zarnij...
Leun tumporell anezhe da'z tidu
'Zastumahen mar karahes diouzhtu !
Evit ta yaouankiz...

Mes i 'n o zrevari diank
Nend ouezant mes golo ta gorfig, stank.
Nend ouezant mes ta dal braskannet a zaroù.
Hentarwall, Hentarwall ! Sed aman ta zornioù
Na vennant azeuliñ, na vennant azeuliñ !

C'hoarioù an drevad, ken n'o c'hoariez mui...

Ta dal !
M'en gwel
Ta dal ! Mallozh bras ez truez !
Man gwarn ! O gwarn, Henwall ! Gwarnet ho
[pugale !

Dirak ar fas kevrinus.

Ta dal 'vez an egor atav dianavet,
Prenn santel daskrenus a loskamp en aner ;
Ta dal 'vez, n'o deët distaol douzh e welet !
Arouez, an asaouer truezus na verker,
Aspadenn a'n eztaol a'n uhelañ preder
Ta dal 'vez karc'hariad e rouedoù ar goskor
Ta dal, nend ouezant ket en en gwaskant a-gor
Ta dal o saezhenniñ em eñvor direpoz,
Rak m'ema eñ atav e miz teñval Mikael...

Ha den nac'her n'en c'hav denel !

O ! Sikour ta vibion, Henañv, er geded kozh

Pandegwir n'az adkav mui ta vibion henozh...

AR RE ADENAOUET

Sav ez ti daskrenus hed an Ezvezidi
Pezh misi, pezh adsked o renas di ?
Pezh emskiant espar o strollas ez reze
Gant an hen skeud a vires anezhe ?
Hêrezh an hen brederioù
Ti out d'o bagad diniver
O zalm mut ouzh ar gouleier...
Porzh hag iliz ar seblantoù.

Ha n'o santez asambles a-dreuzoù ?
Breman adstrollet, n'o gweli ?
E kreiznoz o hoaladurioù
Adlavar dit kevrin o anvioù,
Diankouazh, pe e tremenfer,
Hag e vevfer, hag e varvfer
Etaldout hep o c'hlevet mui...

Klev ! An amzer a fiñv he c'homz dilezet...
O galloud kozh a voe
— Luskadenn da ziskoulm, neudenn ar ved —
A'z perc'henn adarre.

Orogell al litenn, gouesat letani !
O c'horfoù sklaer a zañs un irienn ;
Ha touell eo ? diazezet ez penn...
Pezh kan eo ? Ur ganaouenn int-i ?

Marse... marse, ar sarac'henn flai
A save bep hañvezh er gleienn valzamer...

Dre youl ha c'hoant, ma spered, o gwarni
Er rouedoù lugernus ma karc'harjout o c'hlod.
Ar vuhez o stummas niverusoc'h em vod
Evit trouz ha tonnoù gwad ar mor diabarzh...
Lestrad o eneoù a froum e gouc'h diharz
Ledanoc'h, ledanoc'h, ar porzh o degemer.

UR SKLEUR ENNOMP

Geizadeg voustret an delioù a vomm
Sioul e froud an amc'houlou.
Ken don ez koun e tiskennomp
An dinaou.

Met hon bount, ac'hanout, ur goursav du
A zigor dimp e valgori,
Korventenn, arnev ha trefu
Na dec'homp mui !

Ur skeudenn eo, a dav, atav an hevelep,
A dav, èl ur beajour a lonktraezh
Evel e sell a fankoù gleb
Stank ha dic'hiz, pa'z adkouezh.

Ha gwezh, adsked an Urzh er sklerijenn,
Kempouez gwirion an arouezioù.
Un tresadur rouez a c'hourc'hemenn,
A zic'haou

Pep striv, pep atiz ouzh e skeudoù tomm,
Trec'hus ha from !
Dellezek da vervel hep gouzout dit,
...Da zremm ennomp er brasañ lid,
Meur a wezh, a weljomp.

AN DELWENN

« Ganet on bet diwar an tekter rouez,
Da levezet diank, da wir arvez,
Andenek, a zesk dit komzoù heson...

Un andon o redek dreist pep anken
Ha te, ma c'hlask a ri, dibad, hiviziken...
Me, ar reizhder, ar mad ha'n droug hag ar vrouez
A'z laz dalc'hmat gant ma zruez...

Ha koulskoude n'out ket erru ganin
Ken pell ma'z on douzhit, pell out douzhin
Birviken pelloc'h ne vezin... »

DA'N AEL A VEILH E NOZVEZH AR BED
— Rannoù ar barzhoneg diwezhañ —

Gouzout a ran, o goût a ran
Henozh e teuez war o bez,
Arc'hael dilezet o ene, da gan.
E kañv ur blanedenn re c'hlan
Evito e tasson da vouezh :

« Don el ludu skeud ar broioù
Amzer gollet em sell arem
Ur skeud hudel, luskell an hunvreoù
Un nebeut ludu war ma zremm...

Va-unan on, o luskellat
Heman kouezhet warnañ skuizhder na mall
Sederaenn an douar o termal !

Ha honnezh ruz gant gwad ar roz
A zo bet lazhet hag em gloz
Don e kloastr an douaroù fu »

Ha damc'hlas da dreid a ludu...

Difiñv, izel da benn, brezel ez plev hir,
Hag an asant ac'hanout zo siell
Ouzh kas ar bed, hag an dejan kael ;
Mut, en nozvezh e wad da groc'hen dir.

Na tamm ha tamm a vannaou deveret
'Kouezh diwarnout un hadenn ruz,
Strilhadenn rouez, gwalc'hadur pep diuz,
A drell luoù ar rouaned.

Dre skarrier ar gouelec'hioù a-bell
E ruilh, ha froumus e tiskenn

E kalon stu
Hon sterenn zu
Gant stlakadoù da ziveskell.

AR MAESTR

Barn a ran
Va skor an tan
A zaskoris dezhañ e veli gent

Lusk distan
Va ernez splann
Eo a ventad feuls ho puhez fent.

Al lorc'h kriz,
Ar flamm a dizh
Izili liammet ar bobl varvek

'N he fok strizh.
Ar c'hig a giz
Hag ar spered a sent er ouenn dismeg.

Plav ur vran
'Us d'o c'helan,
He skeud da c'holyo ferv ar c'hadour gwir.

Sed ar c'hann
Na esperan :
Gouzout, tevel, e kroaz an Ober hir.

AR GOUELIOÙ

Evit pevar lid bras ar bloavezh

Heven Tav e skeud an ti ! Tal dirak an noz...
Rak enni, sklaset, o klask repu,
Dre rin ha riv ar rumm direpoz
A droio sioul an dorioù du.

C'hwevrer Flourat dour, an dour a'z klanaio !
Rak an douroù ponner ha'l larvoù lous
Ha'n difronkoù dizrouk a'z torio
A drec'ho tuchantik diarnous.

Kenteven Ha bout 'vo ta spered en tan gerc'h
Ken bresk ha ta gen p'en gronn e fo,
Koad an idoloù sakr o traskal sec'h,
Krisat tan, an tan a'z frammo !

Goursaw Na an heol a'z rollas 'dan e stroll ruz,
Gourzheren Gwask mut a zebras ta wad, ta anal,
Ta sorb, a'z sordas g'e c'hoarzh

Hag E heuli 'rez... ne c'hellez tra [devus;
[rall...

AR GOURJON

Les pages de l'œuvre de l'auteur

Heure
Les heures de la journée
Les heures de la nuit
Les heures de la semaine
Les heures de l'année

Cherchez
Les heures de la journée
Les heures de la nuit
Les heures de la semaine
Les heures de l'année

Racontez
Les heures de la journée
Les heures de la nuit
Les heures de la semaine
Les heures de l'année

Comptez
Les heures de la journée
Les heures de la nuit
Les heures de la semaine
Les heures de l'année

Les heures de la journée

YANN-ERWAN KEMENER

Yann-Erwan Kemener est un écrivain français né le 10 mars 1968 à Brest. Il est connu pour ses romans et ses nouvelles. Ses œuvres ont été traduites dans plusieurs langues. Il a également écrit des scénarios de films et des pièces de théâtre. Ses romans sont souvent inspirés de sa région natale et de son époque. Il a reçu de nombreuses distinctions, dont le prix de la critique de la Ville de Paris pour son roman "Le Dernier des Français" en 2011. Il est actuellement professeur de lettres à l'université de Brest.

KENAVO

Un dra spontus eo deoc'h lenn er gazetenn, pa vez o kregiñ evidoc'h un devezh nevez, ez eo bet kaset da get, amzer ur serr-lagad, buhez ha dazoned ur gwaz yaouank, danvez ennañ, tad a familh ha brezhoneger. Nepell diouzh Foujera e oa ar paotr en e garr, e wreg en e gichen, dre chañs ne oa ket ar vugale ganto, o vont eeun ha sioul etrezek ar gêr — da lavarout eo war-du Treboull. Dirazañ ur c'harr, gant ur garavarenn a-stlej outañ. Brav an amzer, plaen ha didro an hent. A-greiz-holl e ya ur c'harr, o tont adal, hag o tiroudennañ da gleiz, da skeiñ e karr e garavanenn ha da sparlañ outañ. Ken ez a ar c'harr a-dreñv, tapet dic'hortoz e vlenier, dic'houest da harpañ trumm, da skeiñ a-darzh er garavanenn. Lazhet eo ar blenier war an taol, gloazet-grevus e wreg. D'an deiz kentañ a viz Eost e c'hoarvezas kement-se, war an hent a ya eus Foujera da Roazhon. Ar blenier yaouank — 33 bloaz — er c'harr a-dreñv ar garavanenn a oa Yann-Erwan Kemener.

En niverenn-mañ eus *Skrid* ez embannan un danevell diwar e zorn. An danevell-se am boa kaset da zaou zen yaouank all, a oa o prientiñ un dastumadenn. Ne voe ket dalc'het evit an embann. Keuz am eus bet gant se. Un den donezonet e oa Yann-Erwan Kemener, gant un tamm skoazell en dije gallet dont da vezañ ur skrivagner a-zoare. Anat eo bremañ ne vije ket bet lezet gantañ an amzer da zont

da vezañ unan. Plijadur en dije bet, atav. Setu amañ, da heul, adwelet ganin evit an embann, unan eus an nebeut skridoù a chomo war e lerc'h.

Gant e zoareoù sioul, e vousfent — mousfent diwar e goust e-unan ivez — e oa Yann-Erwan ur paotr kalonek ha dibleg. N'eo ket aes, e Breizh-Izel zoken, sevel bugale e brezhoneg : deut e oa a-benn, gant skoazell e wreg, zoken ma ne oa-hi ket barrek-tre war ar yezh, ha gant skoazell tud-kozh ar vugale. Klasket en doa sevel ur skol Diwan e Douarnenez. Ne oa ket deut a-benn. A-benn daou pe dri bloaz, marteze, piv 'oar, e vije bet troet an traoù da vat. Diaes eo bet e vuhez, a-hed ar wech. Difulor ha diglemm e kemere pep tra. Labourioù bihan, diouzh ma troe, a rae. Gant daou vogel ne oa ket sur aes ar vuhez. Nag evitañ, nag evit e wreg. E zibab, o dibab e oa.

Marv e vamm pa oa yaouank-flamm, marv e dad pa oa krennard c'hoazh, e oa bet skoazellet Yann-Erwan gant e vamm-gozh. E Treboull. N'eo ket e Treboull gozh, met en ur c'horn-pleg war an hent divalav a-walc'h a ya eus ar gar war-du Poullann. Gov e oa e dad, ha dalc'het en doa-eñ, ur pennad, n'eo ket gant ar vicher gov, met gant un nebeut labourioù stag outi. Kement-se, da lavarout mat, ne blije ket dezhañ. Ur pennad a labouras evidon, pe gentoc'h evit un enklask C.N.R.S., da zastum "pennadoù-kaoz" tro-dro da Zouarnenez. Lod a zo bet embannet. Lod a chom da embann, lod all n'int ket bet eilskrivet c'hoazh. N'eus netra sebezus, souezhus, dic'hortoz er pennadoù-kaoz-se. Re bPer Olier a lakaan memes tra dreist d'ar re all. Kaozioù bemdez, brezhoneg bemdez, prederioù bemdez — ne oa klasket netra all — n'eus bet kavet netra all.

Skridoù all am eus bet c'hoazh digantañ. Anzav a ran e vez ar skridoù, pa'z erruont ganin, ur blijadur vras — ur blijadur gwir ha dreist — ur samm ivez, peogwir ne zeuan ket a-benn da gavout amzer a-walc'h d'ober war o zro evel

ma tlefen. Gant an dristidigezh diwar e varv, e vo ret din
plediñ gant ar pezhioù-c'hoari en deus fiziet ennon.

Mantret e chomer, pa'z eus ken nebeut a dud o labourat
evit ar brezhoneg, gant ur seurt distruj. Ra gavo e wreg, e
verc'hedigoù, e dud, frealz, daoust da bep tra. Ha ra gavo-
eñ, forzh pelec'h emañ, marteze n'en doa spi ebet da vezañ
e nep lec'h, ar peoc'h — ar peoc'h gwenvidik ha klok.

PER DENEZ

Yann-Erwan Kemener

KEVRIN UN DEN

Digoret dor an diavaez gantañ, Abdou a souz rak ar goulou kriz o tarc'haouiñ warnañ. N'eo an donvor nemet un drelladenn m'en em gemmesk enni dir ar pesked-nij gant ar mordanioù. An heol gwenn a lonk an oriaved. Pep houarnaj a chintr etre malvennoù Abdou betek e askre droug enni. En traoñ emañ ar c'heflusker o c'hortoz anezhañ. Ha ne c'hell ket an diavaez beulke-mañ kompren ? Petra en deus-eñ d'ober gant al lijour, an heol ? Klozet warnañ e-unan, en em strink er-maez en ur chaokat e vutunenn a zalc'h feal c'hwezhoù eoul ha koltar an traoñ, oc'h en em heñchañ war drouz ar c'heflusker, o vallozhañ ar bigi nevez-mañ na reont na stroñs na daskren, o tastornat war glask ur bann-diri a yafe d'an traoñ... Traoñ... Traoñ. E ufern a buk ouzh ur bazenn o vont d'al laez, evel ul loen enket e tro kein, e tigor frank e zaoulagad hag e skrij.

Leslie a laosk e romant da gouezhañ. Gwazed etrezo evel kustum. A-wechoù ur plac'h o tiboufañ, steredenn-lostek en un amzeriad nec'het, d'ar wazed da adkavout uheloc'h goude he zremenadenn blaz sasun ar vuhez, da genvreuriañ adarre, da vezañ muioc'h gwazed. Gwashoc'h c'hoazh. Mousc'hoarzhin a ra. Piv a skrivas ez eo ar fent emzalc'h ar re zispier ? Ne oar mui. Soñjennoù hec'h amzer lise a zarnij enni. Na pegen eürus da neuze ! Pa ouie sevel dre he faltazi

skeudenn an hini a zeufe da skrapañ anezhi diouzh ar vuhez louet ha studius. Deuet e oa, ar martolod boemus, an ofiser-a-vor-an-dazont-dirazañ, ken kreñv ha ken gourel. Termen ar faltazi. “N’eus netra spontusoc’h eget un het o tont da wir.” Un arroudenn all... “Daoust hag-eñ e vefe bet bevet ha skrivet a-gent kement tra a c’hoarvez ganin bremañ ? Petra ouzhin nemet ur vaouez didouellet, hiraezhus d’he c’hrennardiz ha broudet mare-mare gant an avoultriezh ? Pegen orinel !... Ne vo ket ! En un taol-kont, sevel a rin betek ar poent ma welin an holl wazed heñvel-mik an eil re ouzh ar re all, netra da c’hortoz ganto ken ! Peseurt maouez e heuliad ar c’hantvedoù a gredas soñjal kement-mañ ?... Ya, ha neuze... an dic’hadaliezh...?”

En em harpañ a ra war hec’h ilin evit sellout ouzh he c’horf, paket-holl gant an heol, lufrus gant an eoul-darouzañ, serzh evel ur vilienn lipet gant houlennoù ar yaouankiz. “Va divhar. Peseurt gwaz a c’hellfe kompren o c’hened ? Da biv reiñ anezho, ô Doue ?”

Flakañ a ra en-dro war he c’hein hag e tenn he lunedoù. Trebarzhed eo gant ar goulou. Diskoulmañ a ra an tric’hornig ruz a skoach he reizh. Dont a ra anat dezhi daskren ar vag en he livenn-gein. Aloubet eo gant c’hoant ur serc’heg dispar, divent, dreistdenel. Stardañ-distardañ a ra he divorzhed ouzh ment he c’halon a vreskenn ouzh tarzhadoù ar blanedenn findallus a c’hronn anezhi en he barroù, miliadoù a glezeoù digernez o tennañ diouti bep a verradig dour-c’hwez ken e tiver hec’h emskiant war un dro gant ar blijadur outi.

Tremen a reas warni ur vargedenn. Gwasket e voe gant rebechoù euver, ar vezh o stourm gant ar surentez da vezañ bet gwelet. Dre he gwilc’hadennoù e verzas stumm un den sonnet ouzh troad an diri, treut-ki, liv ar melen-klañv warnañ, paket en ur sae-diwar-c’horre reudet gant ar c’holtar. Dont a reas soñj da Leslie eus karter ar Berad Aour

ma yae da gantren drezañ en he c’hrennardiz evit santout endro dezhi anal lug an orged ha kadarnaat he zrivliad da vezañ dreistdiraez. Poent ar c’hastiz a oa deuet, a soñjas. Un eil barrad likentez a skoas enni. Bezañs he noazhded a voe dezhi, e-pad ul luc’hedenn, ken pouezus hag an holl brederioù. Silañ a reas he dom etre he divorzhed hag e sellas krak ouzh an den.

Hemañ a vousec’hoarzhed outi, ur bliv kenlodek en e zaoulagad.

Distagañ a reas an eilmekaniker Bourbao ur paviad da zor an armel a zigore gant an horelladur. Fioun a oa gantañ ken na oa.

“E Safi endev, pemp munutenn dale. Mat. E Dakar : eizh. En Abidjan : daouzek. E Port-Jentil : pemzek. Hag hiziv... Hiziv : triwec’h ! Ne c’hello ket padout. Ha ne bado ket. Kemennet e vo ar c’habiten.”

Paouez a reas gant e baseadenn dre ar sal-didrouzet, spontet e-unan gant grevusted e soñjenn. Evit gwelout hag-eñ ne vefe ket tu da skañvaat kablusted e warlerc’hiad, e savas ur furchadenn all en armel an evachoù. Goullo e oa betek an dic’hoanag. He dor a horellas dejanus. Tregerniñ a reas ar sal-didrouzet gant ar paviad. Neuze e welas Bourbao, en tu all d’ar werenn, penn Abdou o tont war-wel etre bailhoù ar riboterez. Dre jestroù e roas d’an eouler da gompren pe labour a oa ret d’ober. Steuziañ a reas Abdou.

“Ugent munutenn ! Kerkent ha gwelet ganin ar chevrenn, an dekenn, ar firbijez-se em eus gouezet e vefe bet trubuilhoù ganti ! Splann-dall ne dro he soñjoù nemet endro d’un dra hepken ! He doare da sellout ouzhor ! Da brizout ac’hanor, ya ! Da zougenn un teñzor en he bragez ! Da c’houzout kevrinoù an henskiant ! Peadra da farsal ma ne vefe bet gouelvanus ! Hag ar Charmbart all o c’hlaourenniñ dirazi hag eñ dimezet abaoe bloaz, da lâret eo

bet goar d'ober dek gwech an dro outi ! Nann, nann, seul c'hrosoc'h ar griped, seul aesoc'h an dioded ennañ ! Ha da gentañ, an aotre da gas ar wreg war ar mor ne zlefe ket bezañ roet a-raok ugent vloaz er c'hevredad. Setu. Kerzh da lavar kement-mañ e bodadeg ar sindikad ma'z out tomm ouzh ar pironoù !... Pemp munutenn warn-ugent ! Ar pezh a c'hoarvezo a c'hoarvezo : mont kuit a ran. Bezañ aes ya, bezañ laban nann !”

D'ar poent-rik e tifaragoellas an trede-mekaniker Chambart gant diri ar c'heflusker. Mut evel delwenn an dic'hrad e yeas Bourbao kuit. Hejañ a reas Chambart e zivskoaz war e lerc'h, dibikouzañ taer e zaoulagad, en em astenn dirak armel an evachoù, e zorn o talmeta dindani. An nor a skoe ingal ouzh e fri o tont da vouk. En dibenn e tiskoachas ur voutailhad bier.

“En Aden e oan da neuze,” a grogas ar c'habiten, “ha da rouz an noz e teuen en-dro d'ar vag, bet o welout ar c'hoñsul, gant pilprennenn an treizher. Hemañ a oa unan eus ar seurt «roueed ar gouelec'h», c'hwi 'oar, hirvoan, daoulagad terzhiennek en e benn skarnilek, warnañ ur varaouenn c'harv evel geot an erinoù, paket en ur sae du teuc'het evel e moukted an impalaerezh, o vountañ war e roeñv e-giz posupl e vefe bet ahel an hollved etre e zaouarn. Padal, ur c'horker, dalc'hmat en argoll da vervel gant an naon. En devezh-se e oa strafuilhusoc'h c'hoazh evitañ rak laeret oa bet digantañ e viziad-gopr.

“Laeret eo bet din vi fae,” emezañ.

“Setu te paket-fall, va faotr,” a respontis. “Penaos emañ o vont d'ober neuze ?”

“Ah, pitra fill dit ! Mi zo o vont d'in im zibab !”

Ur Gall a vefe bet klevet o choual betek amañ, lakaet gantañ an archerien war an taol, hag all.

Eñ : “Mi zo o vont d'in im zibab !” Grit eus an emzalc'h-

mañ gant an anv a blijjo deoc'h ; evidon e welan ur fumez uhel-tre.”

Komzoù ar c'habiten a voe heuliet gant un digomz doujus. Goularz an abardaez en em astennas war ar saldegemer. Horelladur ar vag a droas da netra ; en ul lec'h dizezrevellus, etre neñv ha dour, an dreistdibab a zispake e zivaskell. Ar skornenoù a stirlinkas, gwreg ar c'habiten a lakaas ar c'hakahouetez gant hollen da dremen, Leslie a groazias uhel he divhar. Al letanant Charmbart, briataet gant an eurvad da vezañ ar pezh a oa el lec'h ma oa, a gomzas evel-mañ :

“Kaer ho po da lavarout, Aotrou Kabiten, ne vioc'h ket evit va c'hendrec'hiñ. Me 'lakafe e oa ho treizher evel pep hini eus e genvroiz ken gwasket gant ar relijion ma n'ijine ket zoken en defe gallet stourm evit gwellaat e stad. Bezit asur e oa “in im zibab” evitañ mont etre krabanoù un uzurer bennak ken ne savo ken e gein diwarnañ morse. Evit petra poaniañ kement-all war-lerc'h ur welladennig a-izel pa'z eo asur da unan kaout ar baradoz en tu all ?”

Ar mestr-mekaniker a savas ur biz-yod krennlavarek :

“Gant ma vo sevenet ar pemp pedenn bemdez !”

“Just a-walc'h !” eme c'hoazh Chambart, tredanet gant asantadur e vestr. “Ar re-se n'o deus tamm ebet an hevelep tro-spered ha ni. Dont a reont da Vro-C'hall da ober studioù, da zeskiñ ur vicher, da rastellat kement ha ma c'hellont ha pa c'hellfe unan soñjal int entoueziet penn-kil-ha-troad, petra 'reont ? Diflipañ d'o bro e-lec'h ma c'hellont parlamantadiñ hep dibenn dirak ur werennad te, evezhiañ ouzh aozadur ar c'houkous, ha kaout ar voestadmir dour da walc'hiñ o divgell ! Tra, tra, n'int ket ha ne vint morse tud par deomp-ni !”

“Daoust hag-eñ e ve un ene ganto ?” a c'houlennas Leslie goustadik.

Pep hini a sellas outi. He malvennoù hir stouet a lede war

he divjod skeud skoemp ar sioulded.

“Ur skouer :” a gendalc’has ar mestr-mekaniker. “Abdou hon eouler. Er c’hevredad abaoe ugent vloaz. Kejet em eus gantañ e-pad an ergerzh kentañ. Gwisket evel hiziv. Na yaouankoc’h na koshoc’h da welout. N’em eus ket soñj da vezañ klevet son e vouezh na da vezañ gwelet un trivliad bennak eztaolet gantañ. Mont a ra eus e logig d’ar c’heflusker, eus ar c’heflusker d’e logig hep gouzout tra diwar-benn ar peurrest eus ar vag nag eus ar bed. Ur wikefre. Ouzhpenn a-se, hep deskadurezh vicherel ebet, un anien espar evit kavout ar pezh a zo araket er c’heflusker a-raok n’en em ziskouezfe tra pe dra nec’hus. A-wechoù e ra aon din, pa lâran mat.”

Ar mousc’hoarzh kenvreuriel a baras e spered Leslie. Taget e voe gant ar gasoni evit an holl re a oa en-dro dezhi ha gant ar c’hoant d’en em lakaat noazh dirazo ivez evit gouzout eus peseurt tu e oa ar sevended wir. Kavout a reas a-walc’h kroaziañ he divhar an uhelañ ma c’helle ha, dastumet ganti e pep daoulagad arouezioù he galloud, e c’houlennas :

“N’eo ket dimezet an... Abdou-se ?”

Ur c’hoarzhadeg a zirollas.

“Abdou dimezet ?” a stonkas ar mestr-mekaniker. “Setu aze ur fentigell ’vat ! Va itronezig, daoust hag-eñ ho peus gwelet anezhañ ?”

“Eus a-bell, evel-se, met petra ?”

“Ya, ya, ho klevout a ran, n’eus ket a gozh votez ha ne gav ket he far, met Abdou a zo an diarc’hen ez-vev, ma c’hellan lavar ! Un tasmant ! Ur relegenn ! Ur zombie !”

“Gwir eo e reont gant o gwraeg evel gant sklavezad,” eme Chambart. “Perak chom hep faltaziañ ur voudoupenn a itron Abdou goloet a vugale, sorserez un tamm, ken bliv hag un azen-samm, kramennek evel un oaled...”

“Pe ur plac’h yaouank evel ar re all,” a droc’has Leslie.

“Ur plac’h yaouank ! Chomit ganeomp !” a speñias ar mestr-mekaniker. “Ar paotr-se a zo kenaod ganin !... N’eo ket evit lavar... Met erfin... Ar c’horf a vez e wirioù gantañ...”

“Ar garantez a zo ledanoc’h eget gwirioù ar c’horf, dre eurvad evidomp,” a guzulikas Leslie o santout ur peoc’h asuroc’h-asurañ o tiskenn enni. “Fellout a rae din hepken lavarout eo arabat strishaat an dud ouzh o doareoù-diavaez, zoken pa’z int ken eeun ha re Abdou. Pep boud a vez e gevrin gantañ.”

“E ! Kerzh da friantañ gant da vougoul ma plij kement-se dit !” a youc’has ur vouezh e kaoued Chambart. Mut e chomas da c’houde hag e strilhas e wiski gant araj. Ar c’hakahouetez a reas un eil tro, met gloazet-kriz e oa evn an dreistdibab.

Mont a ra Abdou tre en e logig. Prennañ a ra an nor hag en em ziwiskañ penn-da-benn. Ken enk eo ar pezh ma stok e ilin ouzh ar speurenn. Chom a ra nec’het, war e api. Netra. Stlapan a ra e zilhad en e vrand. C’hwezh ar poukr a gresk. Dre al lomber-lestr koc’hennet gant hollen ar mor, skleur ar peuznoz a laka war bep tra liv ul luc’hskeudenn gozh. War e bouez, Abdou a bella ur stign o kuzhat un nor vihan. Dirazi e chom ur pennadig difiñv, nemet kigennoù e feskennoù o kridiennañ diwar c’hlizi. Digeriñ a ra an nor.

Emañ en ur sal-gibell, lieskementet he mentoù gant meleziourioù glan-kenan a bep tu. War al leur, ur pallenn gwenn a vev ken don hag ur foulenn, dastroc’het gant skeudoù delioù lemm peder gwezennig e pevar c’horn ar pezh, o tiflukañ dindan gouleier damruz klouar o voudal evel mouezhioù kozh e strad an neved. Hanter kuzhet eo koadaj gellrous ar mogerioù gant deiziadurioù moliac’hus a vro Vali eus an XVIII^{vet} kantved hag a skeudenn war vatik gweldevaou an enezenn. Amañ-ahont torchennoù seiz a zo

strewet e-touez kirinoù T'ang e lak du rikamanet gant erevent glas. Tu dehou ar pezh a zo dalc'het gant ur gibell gwenn-kann hag an tu kleiz gant ur gador-vrec'h aozilh ma tamgousk warni ur c'hazh a vro Siam, gwenn evel an erc'h e gorf, du-bran e fri, e bavioù hag e zivskouarn.

Ar marmouz a biklamm betek sol e gaoued, e glopenn krin a dourt euzhus, adkouezhañ a ra evel un dornad pilhoù evit adlammat adarre. Pa dosta an danvez-prener, e sailh war ar barrennoù hag an den a gil, souezhet gant gouli ruz-bev e c'heol digoret war un doc'hadenn divent. Tro-dro dezhañ ar c'hizhier-koad a droidell en o rodoù, al laboused liesliv a strink e boullou emgannoù, ar chas a stlej korf unan outo na bev na marv. Un den ramzel, sklerijennet e zremm gant ur mousc'hoarzh gwenvidik, a ya etre ar c'hesoù hag a sko ganto pa sioula an toumpi gant al loened. C'hwezh ar gwad, ar chaezour, ar gouziloù entoueziet kelanoù enno, a zo ken pestus ma rank Abdou azezañ. Tremena ra e-biou dezhañ o redek war-lerc'h ur c'houblad tud wenn braouac'het, ur marc'hadour dalc'het gantañ ur c'hi bihan dre e gabiez :

“N'em eus ket boued evitañ, tudoù ! Dre druez ! Ret e vo din e lazhañ a-raok an noz ! Prenit anezhañ, dre druez !”

Skeiñ a reer war skoaz Abdou. Ur c'hrennard bras, brizhet e zremm gant ar vrec'h, a ra dezhañ sin d'e heuliañ. Pellik eus an ifern, war ur sac'h spisoù, en ur voest naet c'hoazh, e vored ur c'hazh burzhodus.

“Al loen-mañ,” eme ar c'hrennard gant e vouezh digoñfort, “a oa lellig familh roueel bro Siam. Pa rankjont mont en harlu rak aloubadeg ar re ruz, e kasjont anezhañ ganto. Rediet e voent tamm-ha-tamm da werzhañ kement tra brizius en o dalc'h ha setu. Sellit pizh ouzh al loen, me ho ped, flourit e lost dezhañ.”

Trefuet ken-ha-ken, Abdou a dremen e vizied war lost ar

c'hazh na deurvez ket reiñ alemant. An oeñs diwezhañ a zo krommet e stumm ur c'hrogig.

“Pa yae ar briñsez da gibellat, tennet ganti he gwalennoù, e strobe anezho war lost ar c'hazh, a wiskas bep a dammig ar stumm-mañ, kuit d'o c'holl.”

Ar c'hrennard a dav. Tousmac'h ar marc'hadva a veuz Abdou en-dro ken e pak krog en arvrec'h ar paotr hag e laosk, daoust dezhañ, ur gunuc'hadenn.

“Gwelet en deus ar c'hazh-mañ en he noazh-ran unan eus bravañ priñsezet ar bed... En he noazh-ran, evel ma n'en deus hini all ebet he gwelet, den ebet, ket he gwaz zoken...”

Abdou a ziskenn a-sil e dour klouar ar gibellad a bak anezhañ evel ul lazig. Chourañ a ra e gorf gant ar soavon. Daoulagad difrom ar c'hazh a zo buket warnañ. Dameuc'hañ a reont patrom ur c'horf noazh.

“...Evel ma n'en deus hini ebet he gwelet, den ebet, ket he gwaz zoken...”

Meurzh 1986

TEREZA

BARZHONEGOÙ

Yuzevien

Bez' e vezer atav
Yuzev unan bennak
Unan gantañ blev ruz
Lunedoù pe flac'hioù
Unan hag a brezeg
Arabeg pe vrezhoneg,
Dalc'hmat e vezer
Yuzev ar re all...

Alies 'vez ganeomp
Ur Yuzev 'n ul lañser
— Ha ni o touiñ brav
N'omp ket gouennelourien —
Skoachet un tu bennak
En hor frazennoù groñs
O kregiñ gant ar bomm :
N'on ket 'vit degemer...
Pe c'hoazh kuzhet a-dreñv
Hor c'hoarzhoù disprizus
Pa vez re zisheñvel
Egile a-dal deomp.

Diwar an dismegañs
E tiwan mac'herezh
Ar mac'herezh d'e dro
'Lak er bed ar Yuzev,
Setu-ni aet e-barzh
Ar c'helc'h-bac'h adarre.

Goulakadur

Ha ma teufe d'an heol
Un abardaez
Disoñjal mont da guzh ?
Daoust ha chom a rafemp dihun
Bamet,
Daoust ha koroll a rafemp gant al levenez
Dirak an iskis a vurzhuñ-se
Pe fuloret ez afemp da gousket
A-benn ankounac'haat en hun
Ur stultenn ken amzereat ?
Daskemmet e vefe ar bed
Ma teufe an degouezh pemdeziek-se
— 'Mañ 'n heol o vont da guzh —
Da sac'hañ a-greiz-holl.
Aon hor befe rak kevrin ur seurt froudenn.
Ha ma tegouezfe ur beure bennak
D'an heol disoñjal sevel...

C'hwevrer

Heol gwenn a-dreñv ma malvennoù kloz
Flouradenn glouar war ma dremm zififv.
Tousmac'h diarsav ar rekas
Mesket gant kanaouenn an avel
— Sonadenn evit div vouezh, digevredus —
Hag ouzh krec'h an alc'hweder hegredik
O soñjal eo distro an nevez-amzer
A ev, da vezviañ
An heol, ar sklerijenn
Bouldled an aer.
C'hwevrer.
Spanaenn ar goañv
A-raok korventenn arc'hoazh.
Burzhud e-pign
Etre daou reklom.
Hiziv,
Krochedenn war wrimenn
Daou ved enebour.

Trubarderezh

Da zegemer en doa graet evel ur breur
Astennet e zivrec'h
Ha digor e galon.
Karet oa gant an holl
Zoken gant ar re-se ne gredent ket eveltañ.
Ya, an holl e gare
Dre ma labour e dibaouez
Sioul hag hep klask nep brud.

... En em silet out neuze en e skeud
Da vad ac'h eus graet eus e labour
E-sell tennañ gounid diwarnañ.
Lavarout a raes oas e vignon
Uhel, evit ma ouife an holl.
Ha dre m'oa diwanet ar c'heal-se
War deil da warizi
E kreske ennout
Evel ur vleunienn bistrus.
Kemer e blas a felle dit.

... Labouret ac'h eus mat.
E-mesk ar meuleudioù, bestl
Ar begata hag an amzivin.
Penaos chom hep da grediñ
E geneil oas ha da galon
A seblante leun a dristidigezh
Ouzh e zistruj... dre zever neketa ?
Sked dir da zaoulagad avat
A zislavare mel da lavarioù.

... Evel-se, deiz-ha-deiz
Sizhun-ha-sizhun, gant pasianted
Ac'h eus strivet davet da bal.
Deiz goude deiz am eus sellet ouzhit
Gwelet am eus o kreskiñ ennout
Evel ur c'hriign-bev euzhus
Da erez divent.

... Gouez d'an holl eo aet an trec'h ganit
Met da selloù abaoe
Ne gredont mui kejañ gant ma re
Rak gouzout a ouzez e lennan ennout.
Hag aon az pefe ?

Ur c'hevren a zo memestra :
Penaos e rez bep mintin
Pa welez ez melezhour
An den-se
Ganet eus da avi ha da ourgouilh
Hag a vevo ennout
Didec'hus
Betek da eur ziwezhañ.
An den-se en deus kontellet e vreur
N'eo ket a-dal dezhañ 'vel ur c'hadour
En e gein 'vel un treitour ne laran ket.
Ya... Penaos e rez ?

Profadenn

Ma roan dit
Henozh
Ar maen-mañ kavet ganin war an aod,
Treizwelus koulz lavarout
Hag a endalc'h sked an heol
Etre e dalbennoù liesdoare,
M'e roan dit
Ha mirout a ri anezhañ evel un disalm
Ur bravig priziuz-meurbet,
Ha cheñch a ri chakod dezhañ
Diouzh kemmoù da zilhad
Evit ar blijadur d'e santout
O klouaraat e palv da zorn...

Ha soñjal a ri ennon
Alies
Me, am eus e zastumet evidout
'Vit e ginnig dit
Henozh
Evel ur brofadenn dibriz
Me, a ro anezhañ dit e ro
'Vit ma tegaso dit da goun
Ez eus ac'hanon...

Nozkan

Trema peseurt bed kuzh e tec'hez
A-dreñv stignoù klozet
Da valvennoù serr...
Da gorf difiñv, evel diank
Troet war-zu ul "lec'h-all"
Ha n'am eus ennañ plas ebet.
Arabat dit va dilezel evel-se
En didrouz pounner-mañ
A zo disparti etrezomp endeo.
Gout a ouezin herzel ouzhit
Hant holl nerzh va feulster
A spanaat hon hent e-giz-se.
Prometet ac'h eus din a-hend-all
— Se a oa dec'h hepken —
E kerzhfemp pell amzer
Hir amzer asambles.
N'hon eus tañvaet a-benn bremañ
Nemet frouezh glas ar garantez.
Emañ an diskar-amzer dirazomp
Gant puilhentez e frouezh azv.
Anaout a raimp a-gevret
C'hwekter ranngalonus
Brec'hadennoù diverzus an amzer
O krabisañ hor c'horfoù
O wennaat hor blev.
Hag ar rikladenn ziheverz
Eus ar c'hoantegezh d'an deneridigezh
A raio deomp dihun un deiz
Kentoc'h breudeur eget oriaded.
Ha douaroniezh ar roufennoù
War hon dremmoù.
Hag ar saotrou gell war hon daouarn
An traoù-se holl, ya

A chom deomp da vevañ c'hoazh
An eil gant egile.
Selaou ac'hanon
Digor da zaoulagad
Splannañ 'ra an heol.
Aze 'mañ ar vuhez
Evidomp.
Pell-pell.

Distro-noz

Mikael Baidou
Prenestroù goulaouet en noz
Bruzun buhezioù dianav plaouiet 'n ur dremen
Sklerijenn wres o vrelañsat ar mogerioù
Lampoù dous o vuhezekaat an damskeud :
Gant nerzh e vev an holl draoù-se
Dirak ma daoulagad gwelour.
An dud o komz, o tevel
O c'hoarzhin, o prederiañ.
Daouarn kroaziet en difiñv
O fichañ, o tisplegañ, o souezhiñ.
Dremmoù sklaeriet
Dremmoù doaniet.
...Tenerded, skuizhnez, fulor...
Skeudtaolenn un droalinenn ziflach.
Selgleuzeur vrokus a ziskuilh un dremm
Savet etrezek un dremm all
O vousec'hoarzhin.
Karantez marteze...
Prenestroù strizh ha poultrennek
Digor war un diri displeđ
Troid dizanv o pignat gantañ
Pounneraet a skuizhder...

Ha me o tremen en noz goañv
Kaset gant ruilh ar wetur.
E-giz ul laerez
E teuan ur predig e-touez an dud-se
Morse ne ouezint e kasan ganin

Un eilenn eus o buhez,
O dremmoù noazh,
E huñvrean enno
Ur momed
O faltaziañ ar peurrest
A-raok, goude.

Fenez e soñjin c'hoazh
En o buhezioù kevrinus
A voem ac'hanon...

MIKAEL BAUDU

DANEVELL

RUZ-GWAD E KUZHAS AN HEOL

Goustadik e kouezhe an heol ruz etre ar rideozioù alaouret stignet a-us d'ar menezioù, ar skramm teñval war-sav dirak an dremmwel tan. Mont a rae war hiraat ar skeudoù oc'h en em astenn tamm-hatamm war ar reier a lugerne c'hoazh, e-touesk reustl an torgennoù. Tost achu e oa an arvest meur-dezus a veze c'hoariet gant an natur, bep abardaez, hep den ebet ken evit sellout outañ. Hep den ebet ken evit ma tiwanfe en-dro e-barzh e spered, ar c'hantadoù a gorriganed a c'haloupe gwechall a-hed hag a-dreuz ar menezioù, e-mesk ar skeudoù kevrius. Ne chome ket zoken tres an hini en doa troet ar vro en ur dezerzh marv ha gouez, hep netra ken o fiñval war an torioù hag ar c'hribennoù digompez, ma ne vefe torchadoù geot a-strew e-touez ar mein. Lakaat a raent un tamm buhez e-barzh ar gweledva difiñv. Sevel a raent uhel en ur grenañ dindan gwask un aezhenn vihan, nemet e lec'hioù zo ma oant bet pilet. Bez' oa aze... evel roudoù bet lezet gant ar chadennoù a vez lakaet war-c'horre rodoù eus mekanikoù zo a vez gwelet e-barzh ar c'hêrioù. Mont a raent en ur gildroñ betek kern uhelañ ar menez. Pintet e oa eno karrigell c'hlas ha lufr an Ankoù Mod Nevez, ur pezh korzenn zir warni buket en nec'h, evel ur c'hastr savet trema an

neñv, liv ar gwad. Amañ e oa annezad diwezhañ ar menez. Gortoz a rae an noz hag ar marv, ur c'horoll skeudennoù o tibunañ e-barzh e spered.

Luc'hed trellus a zifluke diouzh an tarzhadegoù bouzarus. Tennoù fuzuilh ha strakadennoù mindraillherez a zistone a-bep tu. Difoupañ a rae broudoù ar marv o c'hwitellat en aer a-raok tizhout o fal e-kreiz ur saotr ruz. En em zifretañ a rae e-touesk ar safar, o roiñ urzhioù en-dro dezhañ, o klask kas war-raok e soudarded pennfollet. Diroll e oa evel un diaoul, o tiskargañ e revolver war-zu neuzioù gwenn brezelourien an dezerzh : "Bec'h de'i paotred !..." "Dont 'ray 'r maout ganeomp..." "Lamm 'vo roet dê... Mil c'hast !" Kabalat 'rae e-kreiz ar bec'h o jestraouiñ evel ur jañ-blev. Ur flemm a dreantas e galon, a-greiz-holl. Ha... netra ken... mann ebet...

"Marv eo evit ar vro ar jeneral Kadored. Kouezhet eo e-barzh un toull-strap bet stignet gant emsavidì en ur c'horniad eus an Afrik."

Gouleier un daolenn elektronek a welas da gentañ, pa zihunas, ha neuze... Mekanikoù iskis strewet un tamm e pep lec'h. Kaer en doa sellet en-dro dezhañ ne verze ken 'met ardivinkoù a-bep seurt, hag ur strobard ofisourien dirazañ, met... ne gave ket e gorf. Ne sante ket anezhañ ken zoken. "Mont a ra aotrou Jeneral ?" eme unan eus an ofiserien. "Arabab deoc'h bezañ tretatet gant 'pezh 'maon o vont da lâret deoc'h. Souezhet-bras e voc'h ha n'ouzon ket re vat penaos kontañ deoc'h 'pezh 'zo degouezhet... Ur soudard on evel doc'h ha n'on ket boazet d'ober prezegennoù bras... Setu... 'maon o

vont da lâret deoc'h ar wirionez krenn-ha-krak."

"Deut eo a-benn kenlabour hon surjianed hag hon teknisianed da zegas ho spered en-dro d'ar vuhez. Imboudet eo bet ho empenn war hon gwellañ karr-emgann nukleel !..."

Dalc'her a rae an ofiser da gaozeal met ne selaoue ket anezhañ ken, ken strafuilhet ma oa...

Lorc'h a veze ennañ pa soñje e oa deut da vezañ galloudusañ den an douar a-bezh. Ar galloudusañ den ? Daoust hag e c'helled ober un den c'hoazh eus an euzhden elektronek-se ? Plijadur en doa bet er penn-kentañ oc'h ober anaoudegezh gant ar skiantoù nevez, kant gwech gwelloc'h evit ar re en doa bet en a-raok : e weled gouest da verkañ n'eus forzh peseurt munud, e gleved a c'helle merzout an disterañ hiboud, meur a gilometr dioutañ, hag e radar dreist-holl a souezhe anezhañ ar muiañ tout. Sevel 'rae ennañ ur santimant da vezañ dreist d'ar re all !

Koulskoude, daoust da se, en doa poan d'en em roiñ d'e vuhez a benitiour. Kaset e oa bet e-tal ar mor, e-barzh ar menezioù kozh, e kornôg ar vro, Aze e ranke gortoz e-unan, peogwir e vefe e-unan-penn pa vefe dav dezhañ kas da get an enebour. Ar arm diwezhañ e oa, an hini a oa sañset bezañ lakaet e-barzh ar jeu pa ne vefe moaien ken ober mod-all, ha d'ar c'houlz-se ne chome den ebet ken evit sikour anezhañ. Chañs diwezhañ ar vro an hini oa. Met den ne ouie re vat peseurt reuz a c'hellfe ober e vombezenn.

Kantren a rae a-hed hag a-dreuz ar menezioù didud ha divuhez. Troc'het e veze an didrouz peur-

badus gant stirlink e chadennoù ha storlok e votor. Pell oa dija e oa bet skarzhet kuit an dud diwezhañ a zalc'he dizesper da dalañ ouzh an amzer da zont, o klask gounit o zamm kreun war-bouez troc'hañ buzhug 'barzh ar parkeier distuz ha mesa deñved war an torgennoù bras. Ne oant ket kalz ken, al lod brasañ eus an dud o doa tapet o feadra dija hag e oant aet trema ar gêr vras, war-zu ar sav-heol. Bec'h en doa bet ar gouarnamant memes tra gant an istro-gelled diwezhañ. Mennet start e oant ha ne faote ket dezhe dilojañ. Dav e oa bet kas an arme zoken ! Ne oa ket chomet pell goude-se, al loened gouez. Marv oant tout ha den ne ouie perak ! Lod o doa lâret e oa ar restachoù nukleel, bet interet e-barzh ar mengleuzioù a oa kaoz. Met den ebet n'en doa studiet an afer morse : ne oa ket dav kaout loened gouez 'barzh ar menez evit lakaat soudarded d'en em roiñ d'ar brezel. Forzh penaos oa bet kavet lec'hioù all evite dibaoe.

Diaes e oa bet a-wechoù gouzañv an digenvez. Ne gave ket kalz a ziduadennoù e-barzh an dezerzh-se. Dreist-holl er penn kentañ ! Gant an amzer en doa desket prizañ traoù zo. Ar c'huzh-heol da skouer, pegen dispar e kave ar menezioù pa veze entanet ar c'houmoul ! Koulskoude e oa plijadurioù a vanke dezhañ hag e save c'hoantoù ennañ a-wechoù. Dont a rae ar soñj dezhañ eus kroc'hen flour ar merc'hed, gant o divronn a skrije dindan e flouradennoù. Santout a rae dre e soñj ar gridienn c'hwek a rede war-c'horre e gein, ar glizi tomm a stroñse e gorf pa oa-eñ o tiskargañ e vuhez e-barzh kokouzenn hej-dihej ur plac'h o fuc'hañ he bizied

diroll o tremen tro ha tro eus e gein d'e zivorzhed. Santout a rae teñvalijenn d'he gaolenn, devet gant tan e flemm ruz a lakae an daou gorf da skrijañ asambles. Met un huñvre e oa deut da vezañ ar santadoù-se, evel an holl re a vez gant korf un den. Ne verze ar bed 'met dre skiantoù ur mekanik yen hag euzhus. Daoust d'e c'halloud divent war vuhez an holl ne c'helle ket kaout ken ar pezh a veze gant an disterañ den.

Ar gouelec'h, ar reier kras, un dezerzh mein... Ur bed divuhez, e hollved a zigenvez, da viken, evit ar peurbad... Ur seurt paria e oa deut da vezañ. Ul lovr a veze lakaet a-gostez gant ar gumuniezh a oa sañset bezañ dindan e warez. Ar gevredigezh-se en doa troet anezhañ en ur mekanik, un ardivink digizidik ha diseblant na verze e endro nemet dre yenijenn e skiantoù artifisiel. Ne ouie ket re vat hag-eñ e oa truez peotramant kasoni a vage ouzh ar re a oa kiriek eus e vac'hagnadur. Rak, daoust d'e stad, a gave truezus, n'en doa ket kalz gwarizi ouzh paour-kaezh tud ar gêr vras.

Ar re-se o doa kollet muioc'h evit ur c'horf kig, o spered den o doa kollet. Deut oant da vezañ evel robodoù diseblant, hep liv perzhioù mab-den warne. A-benn ar fin e kave anezhe mac'hagnetoc'h c'hoazh, evitañ, rak dalc'het en doa-eñ ur spered den gantañ. Daoust d'e neuz diavaez e tiskoache ennañ muioc'h a zeneliezh evit na oa bet e-pad e vuhez tremenet. Ne oa ket ken ar c'hrouadur digar ha diboell a veze kaset gwechall e-barzh an Afrik, da blantañ urzh bleizi ar gêr vras e-touesk ar re baour hag ar re zister. Kompren a rae ar re-se

bremañ, deut da vezañ brezelourien evit gallout chom mestr war o buhez ha bevañ en o mod. Ar memes gouenn tud e oant evel an istrogelled diwezhañ a oa chomet e-barzh ar menezioù. Tud manet tost eus an natur, leun a enor hag e resped evit ar vuhez. Hag an holl zeneliezh a oa bet enne a ziwane en-dro ennañ, bremañ, tra ma oa eñ e-unan e-barzh korf ur mekanik euzhus.

Annezad diwezhañ ar menezioù an hini oa bremañ... Ennañ e oa savet ar c'hoant da veñjañ e holl vreudeur bet lazhet gant re kêr. Kantreet en doa diroll, a-hed hag a-dreuz ar menezioù kras ha divuhez, o c'hortoz ar c'huzh-heol. Ar follentez krog en e spered... A-benn en doa kroget an heol da c'hwezhañ an tan e-barzh an neñv, en doa pignet war gern uhelañ ar menez. War ar gribenn a veze graet Tuchenn Sant Mikael deuzouti gant an dud a chome eno gwechall. Deut e oa mare ar veñjañs.

Difiñv e oa tolzenn c'hlas ar c'harr-emgann, das-skedoù ruz-gwad an dremmwel tan o lugerniñ warni. Sellout a rae ouzh ar gweledva meurdeuz evit ar wech diwezhañ. Tammm-ha-tamm e tiskenne an deñvalijenn war an torgennoù kras ha goustadik e troe war-zu al limestra, liv ruz an neñv. An heol a guzhas e-touesk reustl ar reier, lonket gant den ne oar peseurt sarpant. Buket e oa ar c'haezour dir trema an oabl teñval... Gant ur fuc'hadenn vout e strinkas ar marv... Taniet e voe an dremmwel en-dro, deus kostez ar sav-heol ar wech-mañ. Ur safar bouzarus a zistone en diabell. Luc'hed aour a strinke a-bep-tu, goustadik e save ur mell tog-touseg liesliv a zigase e sklêrijenn d'ar

menezioù teñval.

Loc'hañ a reas ar c'harr-emgann neuze, hag e fardas a-benn-herr war un diribin serzh. Ruilhañ a reas d'an traoñ, evel ur voull-gurun o flammañ a-hed an dinaou teñval.

Ur peoc'h peurbadus a rene war ar menezioù divuhez. Deut e oa en-dro an deñvalijenn goude ar c'huzh-heol ruz-gwad.

